

ØRRE-NYBRO

RUNDT I NATUREN

Velkommen til Ørre-Nybro området

Landskabet er præget af de sidste 2 istider. Skovbjerg Bakkeø fra mellemste istid og Karup Hedeslette dannet af smeltevand fra sidste istid. Trælundvej og Storåen ligger på kanten af bakkeøen. Området gennemskæres af 5 åsystemer, som alle mødes i og omkring Nybro. Tilsammen danner de Storåen, der løber gennem Holstebro videre til Nissum Fjord og herefter ud i Vesterhavet.

Storåen var efter sidste istid en 300 m. bred smeltevandsflod. Flere steder i ådalen er der terrasseformede skrænter, som viser, hvor floden har haft sine bredder i de forskellige perioder, efterhånden som vandmængden har været aftagende.

I området Ørre - Nybro findes der i dag et meget sammensat landskab, der veksler mellem dyrkede marker, plantager, heder samt eng- og kærømråder. Nogle af områdets støttepunkter for fritiluftslivet, bygninger og monumenter af kulturhistorisk betydning, omtales her i folderen.

1 Naturskolen i Ørre.

Herning Kommunes naturskole blev startet i 1987 med adgang for skoleklasser, institutioner og organiserede foreninger. Der er 38 senge, køkken, bad, toilet og undervisningslokale. Desuden boldbaner, bålplads, legehus, får, gæs og høns.

Skolen er nabo til en fin lille blandingsskov med karakteristiske højdedrag, formodentlig indlandsklitter.

Skoven bliver brugt både af naturskolens gæster og de lokale beboere.

**Udlejning af Naturskolen kan ske ved henvendelse til:
Herning Kommune,
Børn og Kultur.
Tlf.: 96 28 29 07.**

2 Fattighuset "Helenes Hus".

Det sidste af i alt 6 fattighuse er opkaldt efter husets sidste beboer, Helene Jensen. Sognet opkøbte hedeområdet ved Sammelsted by i 1815 for at bygge fattighuse. Sognet havde forsørgerpligten for de, som var født i sognet bl.a. kjæltringen Johannes Axelsen. Man anså det for rimeligt, at de, som skulle forsørges, arbejdede for føden og med henblik på opdyrkning, erhvervede man derfor heden. Huset er åbent fra 1. april - 31. oktober. I huset er der en plancheudstilling, der beretter om livet på heden i 1800-tallet.

3 "Stalden", overnatningsplads.

"Stalden" er en staldbygning opført i 1950'erne på tomten af et andet fattighus. Bygningen kan i dag benyttes til overnatning efter samme vilkår som kommunens øvrige shelterpladser.

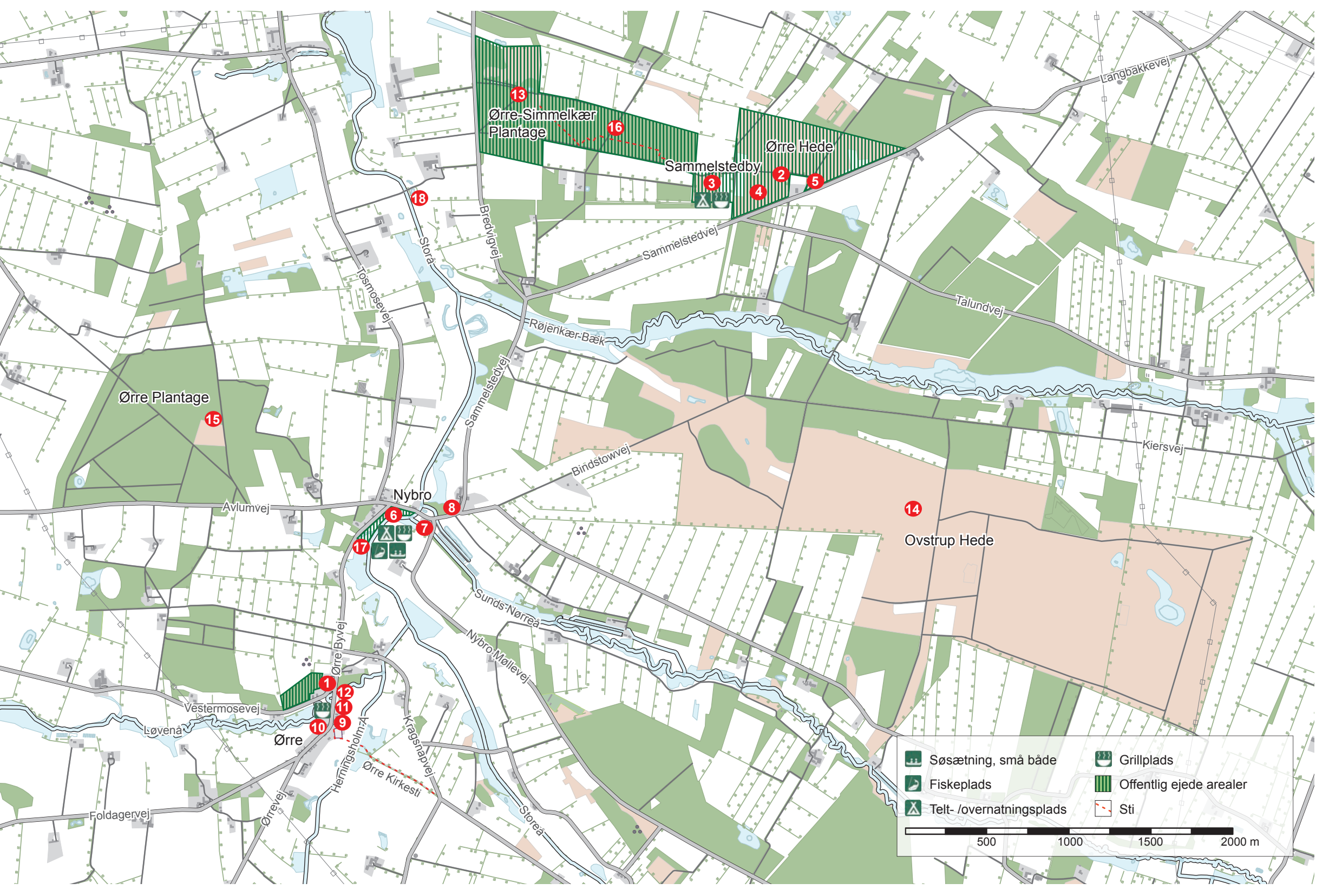

4 Ørre Hede, fredet i 1969.

Den bestående hede blev fredet sammen med nogle markarealer, Blicherstenen og det sidste fattighus. Det blev bestemt, at markarealerne skulle springe i lyng.

5 Blicherstenen.

På stenen står at læse: "Her lå Axelhus eller Kjeltringehuset hvor Blicher for 100 år siden så Kjeltringeballet." Inspireret af besøget skrev Blicher novellen "Kjeltringeliv".

Ørre Plantage

Ørre-Simmelkær
Plantage

Ørre Hede

Ovstrup Hede

Nybro

Ørre

	Søsætning, små både		Grillplads
	Fiskeplads		Offentlig ejede arealer
	Telt- /overnatningsplads		Sti

500 1000 1500 2000 m

6 Missionshuset "Nasaret".

Indre Mission byggede i 1889 deres eget missionshus i Nybro samt idigt med, at grundtvigianerne byggede deres forsamlingshus i Ørre. Mens grundtvigianerne ønskede et sted, hvor de kunne holde møder samt dyrke idræt og dans, kunne missionsfolkene ikke holde møder i lokaler, hvor der blev danset og leget ugudelige lege. Missionshuset ophørte med at fungere i slutningen af 1960'erne. Huset, der er fredet, står med sit oprindelige inventar, og ejes i dag af Herning Kommune. Der er fri adgang til huset fra 1. april - 31. okt.

7 Nybro Mølle.

Møllen er beliggende ved det gamle vadested som forbandt Øst- og Vestjylland. Møllen nævnes ved navn allerede i 1683. Møllen får sit vand fra Sunds Nørreå, og møllehjulet er ret højt placeret for også at kunne komme af med vandet i de vandrige perioder. Nybro Mølle er privatejet.

8 Stenbroen ved Nybro.

Ikke færre end 5 vandløb mødes i området ved Nybro, som fra gammel tid har fungeret som vadested. Den nu frilagte stenbro blev bygget i 1893 for at erstatte en endnu ældre smal egetræsbro.

9 Ørre Kirke.

Den lille romanske kirke fra 1250'erne er et fint eksempel på de fattige hedesognes beskedne kirker. Den er opført dels i granitkvadre og dels i rå kampesten.

Kirken er kullet, d.v.s. uden tårn. Klokken på vestgavlen er fra slutningen af 1400-tallet.

Kirkegården rummer flere smukke gravsteder med jernkors og støbejernsgitre.

Fra kirken fører en gammel kirkesti mod øst over Herningsholm Å til en lille bro af kløvede kampesten.

10 Forsamlingshuset i Ørre.

I 1850'erne opstod de første åndelige bevægelser i Ørre-området. Bevægelserne spaltedes senere i to retninger: Indre Mission og grundtvigianerne.

I starten holdt de begge møder på skolen, men i 1889 startede et sandt kapløb om først at få opført eget hus. Grundtvigianernes forsamlingshus vandt med en uge og danner nu, sammen med skolen og kirken, en stemningsfuld plads i landsbyen.

11 Skolen i Ørre.

Siden 1778 har der ligget en degnebolig med skolestue nord for kirken. Den nuværende bygning blev opført i 1887. Den benyttes i dag som menighedshus.

12 Mindesten for lærer Holmgaard.

Iver Holmgaard var lærer i Ørre i næsten 44 år, engageret grundtvigianer og fortaler for afholdsbevægelsen. Lærer Holmgaard var initiativtager til etablering af forsamlingshuset.

13 Nygaard gl. Skole.

Siden 1741 har en "omgangslærer" været tilknyttet egnen, men i 1820'erne opførtes den første skolebygning midt på heden. Placeringen skulle sikre, at ingen børn havde mere end én fjerdingvej, d.v.s. 2 km, til nærmeste skole. Den nuværende bygning blev indviet i 1878, da den gamle var blevet for lille. Laden blev ombygget til gymnastiksal i 1903. Skolen blev nedlagt i 1967 og er nu omdannet til museum med skolestuen indrettet som i 1920'erne. Der er etableret forsamlingsaal i den gamle gymnastiksal. Der er mulighed for at leje lokalerne ved henvendelse til skolen.

14 Ovstrup Hede

Aage V. Jensens Fonde ejer den 490 ha store indlandshede med nåletræsplantage samt lidt eng gennemstrømmet af små vandløb. Det er fondenes mål at få den mangfoldige natur bevaret for eftertiden og samtidig åbne befolkningens øjne for denne natur.

Områdets hedevegetation plejes ved kombineret afslåning og afbrænding med års mellemrum, men også den naturlige bestand af rådyr og kronstyr har betydning for plejen, hvorved hegninger til græssende husdyr undgås.

På heden findes der rester af et sammensunket hus, der tilhørte Kr. Gartner, der dyrkede hvidkål i læ af et kåldige. Kålene blev solgt på egnen tillige med kurve flettet af spiræa, der var plantet til formålet. De sidste, der boede på stedet, var pottemagerne Ane Katrine og Claus Jensen. Claus Pot, som han i daglig tale blev kaldt, hentede ler i Aulum eller Trælund. Ane Katrine fremstillede potterne, som

Claus brændte, læssede på sin hjulbør og kørte rundt og solgte til hedeboenderne eller på markeder. På Herning Museum findes der potter fremstillet på Ovstrup Hede, bl.a. kaffekande og halepande (stjertpande) lavet af Klaus pot og hustru i 1880'erne.

15 Ørre Plantage

Plantagen består mest af nåletræer og rummer fine muligheder for rundture. Den blev plantet i 1881 på et uopdyrket hedeareal. Syd for plantagen er der rejst en stendysse, hvor den øverste sten fungerer som mindsten for plantagens 100 års dag.

Plantagen er privat og drives forstligt. Et mindre hedeareal med lyng findes inde i området.

16 Ørre - Simmelkær Plantage.

Jorderne til Nygaard gl. Skole er efterhånden plantet til med skov. Skolereformen fra 1903 bestemte, at lærerlønnen skulle være en fast pengeløn, og skolen kunne afvikle landbrugsdriften. Tilplantningen startede i 1904 med de tidligere landbrugsjorder nærmest skolen. Her findes de ældste træer i dag, og her er de bedste væksevilkår, da markarealerne har været "merglet", og jorderne derfor er bedre end den næringsfattige hede længere mod øst.

Tilplantningerne her gav læ ved skolen i det forblæste landskab.

De uopdyrkede hedearealer fik pludselig værdi til produktion af brændsel.

De sidste tilplantninger, længst mod øst, ved Ørre Hede blev udført så sent som i 1960'erne.

Der er udelukkende anvendt nåletræer til skovrejsningen.

I dag er skoven under omlægning til en blandet nåle- og løvskov.

Herning Jagtcenter blev etableret på ejendommen i 1976.

Jagtcentrets aktiviteter begrænser sig til skydebanerne bag voldene.

Kano- og lejrplads ved Storåen

I Nybro er der etableret en raste- og overnatningsplads for telte. **17**
I huset Aulumvej 3, der er placeret i direkte tilknytning til pladsen, er der fra 1. april - 31. oktober adgang til toilet samt køkken med køle-/fryseskab. I husets opholdsstue er der mulighed for kortere ophold. Vest for Nygård gl. Skole, ved Balancegården, er en anden rasteplads, dog uden overnatningsmulighed. **18**

Det er gratis for kano- og cykelturister at benytte rastepladserne. Sejlads i egen kano må kun foretages med gæstemærker. Sejlads er tilladt fra 16/6 til 31/10.

Inden for en radius af bare få kilometer fra Nybro er det muligt at opleve mange landskabstyper som dyrkningslandskab, eng, mose, hede, krat og plantager. Der er dermed chance for store naturoplevelser med en fantastisk artsrigdom af den midtjydsk flora og fauna. Det vil være for omfattende at nævne alle arter her, men på de flg. sider er der eksempler på nogle af de arter, der findes i området. Nogle er sjældne, mens andre er almindelige. Tag hensyn til dem og deres levesteder.

Udlejning af kano og cykler samt køb af gæstemærker kan ske ved henvendelse til: Destination Herning. Torvet, 7400 Herning Tlf.: 96 27 22 22.

Dyre- og planteliv i området

Odder

Odderen er tilpasset et liv i vand, hvor den lever af fisk. Den foretrækker uforstyrrede vådområder med buske og høj vegetation som skjul. Da odderen både er sky og især er aktiv i mørke, ses den sjældent.

Odderen har ikke noget udpræget familieliv, og kun i parringstiden følges hannen og hunnen ad. De fleste fødsler sker i foråret, hvor hunnen føder 2-3 unger i en hule.

Ræv

Meget almindelig i det meste af landet. Om sommeren er den mest aktiv om aftenen og om vinteren også om dagen.

Rådyr

Udbredt og almindelig i området. Rådyr ses bedst i det åbne landskab i morgen- og aften timerne. De danner mindre flokke om vinteren, men færdes ellers mest alene.

Musvåge

Yngle- stand- og trækfugl. Stor fugl der kan ses kredse rundt på stive vinger og ses også muse (jage) højt over et bestemt sted. En brunlig fugl med meget varieret farvetegning på undersiden. I vinterperioden forøges 'vågebestanden' af gæster nordfra, nemlig den lysere fjeldvåge. Føden er små gnavere og ådsler. Musvågen bygger rede højt til vejs i høje træer.

Tårnfalk

Yngler i området. Bruger gerne en højt placeret redekasse. Føden består hovedsagelig af mus. Delvis trækfugl.

Blåmejse

En lille yngle- og standfugl på 9-12 gram. Bor i en hule og gerne i opsatte redekasser i lav højde. Indflyvningshul 28 mm. Let genkendelig på klar blå vinge, hale og isse. Gul underside, hvide kinder og sort linie gennem øjet. En mejsefamilie spiser ca. 75 kg insekter på et år.

Gærdesmutte

Yngle- stand- og trækfugl på 8-13 gram. Bygger lukkede reder i tætte buske eller krat. Hannen kan have flere hunner. Gærdesmutter kendes på den ringe størrelse, brunlige og grå farver, direkte flugt og vanen med at vippe med den korte hale, tillige med høj stemmeudfoldelse. Lever mest af insekter.

Vandstær

Yngler ved strømmende vandløb. Reden er primært af mos og anbringes nær vandet. En meget sjælden ynglefugl, ofte vintergæst.

Isfugl

Fåtallige, men yngler her i området. Reden befinder sig i åbrinken. Føden er fisk og vandinsekter. Delvis trækfugl.

Halemejse

Yngler her i området. Reden er en kugle af mosser med indgang øverst på siden. Delvis trækfugl.

Bjergvipstjært

Sjælden, men yngler i området og altid nær vand. Reden består af strå, rodtrævler, bladele og dyrehår. Delvis trækfugl.

Guldsmed

Almindeligt forekommende, ses midt i juni. Fanger insekter i luften som den griber med benene. Larverne lever i vand.

Døgnflue

Larven lever på bunden af svagt rindende vand. Det voksne insekt tager ingen næring til sig og lever som navnet siger kun et døgn.

Nældens Takvinge

Overvintrer og træffes fra marts til juli. Æg og larver findes på brændenælder. Ny generation fra slutningen af juli.

Stalling

Kræver rindende rent vand og lever af insekter og andre smådyr. Gydetid: April/maj.

Laks

Ret sjælden i danske vandløb men der findes en bestand i Storå-systemet. Gydetid: Nov./jan.

Gedde

Rovfisk der lever i fersk- og brakvand. Gyder på lavt vand i april-maj.

Majgøgeurt

Tilhører orkidefamilien. Blomstrer i maj/juni og vokser i fugtige enge. Planten er fredet.

Gul iris

Flerårig plante. Vokser ved søer og vandløb. Ses ofte i store mængder i afsnørede åløb. Blomstrer i juni/juli.

Gederams

Flerårig plante. Blomstrer i juli/august. Larver frøsætning med flyvehår. Ses ofte som pionerplante i skovrydninger.

Tidsler

Mange forskellige arter. Giver skjulesteder og mad til smådyrsfauna, herunder mange forskellige sommerfugle. Blomstrer fra juli.

Heden og plejen

Heden består hovedsageligt af hedelyng. Der er også andre arter, der er typiske for hederne. Disse er bølget bunke, revling, cypresmos og rensdyrlav. For at heden skal bestå, er man nødt til at pleje den. Det gøres her ved afslåning. Truslen mod hederne er kvælstofnedfald fra luften. Dette forrykker balancen i plantsamfundet til ugunst for lyngen. Afslåning bevirker, at næringsstoffer fjernes. Hedelyngen kan regenerere ved nye skud fra de tilbageværende grene, og samtidig kommer der lys til jordoverfladen. Nye planter kan herved etablere sig. På denne måde holdes lyngen ung og livskraftig. Desuden plejes heden ved at fjerne opvækst af træer, hovedsageligt birk og fyr.

Landbrugslandet

I dag er landskabet præget af dyrkede marker. Jorden i området består af groft sand med få næringsstoffer. Alligevel dyrkes alle danske afgrøder. Det skyldes landmandens evne til at styre gødning og vand præcist. Gødning udbringes som kunstgødning eller i form af gylle fra husdyrproduktionen.

I sommerperioder med lidt nedbør vandes og i perioder med megen nedbør afdrænes vandet. Markerne er præget af kartoffeldyrkning. Kartofflerne anvendes primært til kartoffelmelsproduktion (stivelse). Kartofflen er specielt velegnet til dyrkning på den sandede hedejord.

Kartoffelplanten er oprindelig hjemmehørende og dyrket i Andesbjergene i Peru og Chile, og den blev ført til Europa efter Amerikas opdagelse og blev et af de vigtigste næringsmidler i Europa, hvor den fik stor betydning efter hungersnøden i 1770.

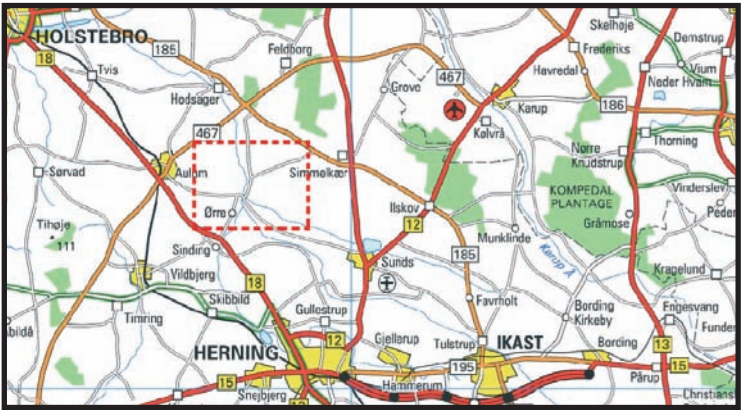
Læhegnene - et kendetegn i det Midt- og Vestjyske landskab

Læhegnenes historie begyndte, da hedeopdyrkningen for alvor tog fart i slutningen af 1800-tallet. De første læhegn, der blev plantet, bestod af hårdføre hvid- og sitkagran.

I dag udskiftes de 1 rækkede granhegn med flerrækkede løvtræhegn. Hegnene opbygges med ammetræer, bestandstræer og buske. Til hegnene er der knyttet et rigt dyreliv. De tjener både som fødegrundlag, rede- og skjulesteder for dyrene, og så er de en vigtig spredningskorridor, som kan lede dyrene imellem de større skov- og naturområder.

Adgangsregler

Adgangen til områdets naturarealer og markveje er underlagt Naturbeskyttelseslovens bestemmelser.

Da området overvejende består af privatejede arealer, vil vi særligt fremhæve, hvad man specielt skal være opmærksom på:

- Adgang sker på eget ansvar.
- Hunde skal føres i snor.
- Der er adgang til fods og på cykel på markveje og stier fra kl. 6 og til solnedgang samt på udyrkede arealer til fods i samme tidsrum.
- Ejeren kan forbyde adgang ved skiltning på dage, hvor der holdes jagt, eller i områder hvor der foregår intensiv skov- og/eller landbrugsarbejde.
- Færdsel på dyrkede arealer er ikke tilladt. Brakmarker betegnes som dyrkede arealer.
- Færdsel og ophold bør ske med mindst mulig forstyrrende effekt for ejere, naturen og andre gæster.
- Fiskeri, sejlads, badning, overnatning samt brug af åben ild er ikke tilladt uden lodsejerens tilladelse, undtagen på de anviste pladser. Særlige opslag skal respekteres.
- På de offentligt ejede skov- og naturarealer er der adgang hele døgnet også udenfor veje og stier.

TEKNIK OG MILJØ

Yderligere oplysning kan fås ved:
 Herning Kommune, Parkafdelingen
 Torvet, 7400 Herning
 Tlf. + 45 96 28 28 28, Fax. + 45 96 28 29 89
 www.herning.dk eller www.visitherning.com